

Utvecklingserbjudande för Migration, återvändande och frivillig återvandring

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
1. Tematisk kontext – globalt perspektiv på migration och utveckling	6
2. Utvecklingsutmaningar kopplade till den tematiska kontexten	9
3. Globala tematiska prioriteringar	13
4. Förändringsaktörer och utvecklingsfinansiering.....	14
5. Svenska komparativa fördelar	15
6. Mål för svenskt utvecklingssamarbete inom det tematiska området	16
7. Sidas utvecklingserbjudande	18
8. Program- och portföljutveckling.....	26
9. Generella risker för strategigenomförandet.....	29
10. Uppföljning, utvärdering och lärande.....	30

UTVECKLINGSERBJUDANDEN TAR ETT HELHETSGREPP PÅ
OPERATIONALISERINGEN OCH GENOMFÖRANDET AV SIDAS
FÖRORDNINGS- OCH STRATEGISTYRDA VERKSAMHET I ETT LAND, I EN
REGION OCH PÅ TEMATISK GLOBAL NIVÅ. DETTA FÖR ATT STÄRKA
SYNERGIER MELLAN STRATEGIER OCH PRIORITERADE TEMATISKA
OMRÅDEN FÖR ATT OMHÄNDERTA REGERINGENS
REFORMAGENDA ”BISTÅND FÖR EN NY ERA (DECEMBER 2023)”.
UTVECKLINGSERBJUDANDEN FÖRTYDLIGAR DEN OPERATIVA
ASPEKTEN AV SIDAS GENOMFÖRANDE AV SVENSKA REGERINGENS
POLITIK FÖR SAMARBETSPARTNERS OCH INVESTERARE I ENLIGHET
MED SIDAS VERKSAMHETSSTRATEGI (2024 – 2026).

Sammanfattning

Stärkta synergier mellan bistånds- och migrationspolitiken är en tematisk prioritering i regeringens reformagenda för biståndet ”Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt”. Regeringen gav den 24 oktober 2024 Sida i uppdrag att genomföra **Strategin för Sveriges globala utvecklingssamarbete inom migration, återvändande och frivillig återvandring 2024-2028**. Strategivolymen uppgår till 3 miljarder kronor. Strategin ska bidra till att motverka irreguljär migration och verka för ett fungerande återvändande som kan bidra till hållbar tillväxt och utveckling i mottagarlandet, samt ett effektivt arbete för frivillig återvandring. Biståndet ska även bidra till effektiva åtgärder för att stärka migranternas och flyktingarnas åtnjutande av rättigheter i partnerländer, stötta värdsamhällen samt stärka asyl- och migrationshantering i partnerländer.¹

Det är utgångspunkten för Sidas utvecklingserbjudande för Sveriges strategi för migration, återvändande och frivillig återvandring för 2024-2028. Detta utvecklingserbjudande beskriver hur Sida, utifrån myndighetens mandat och uppdrag, i nära samarbete och dialog inom Team Sweden, bidrar till stärkta synergier mellan bistånds- och migrationspolitiken genom utvecklingssamarbetets instrument och mervärde i genomförandet av strategin.

Innevarande dokument består av två delar: *Sidas analys* inom det tematiska området (kapitel 1-6) och *Sidas utvecklingserbjudande* där planeringen för genomförandet av strategin presenteras (kapitel 7-9). Utvecklingserbjudandet och dess insatser ska bidra till strategins två mål:

- 1) **Stärkta förutsättningar för ökat återvändande, inklusive tvångsvist återvändande, frivillig återvandring, och hållbar återintegrering**, bland annat genom att stärka lokal kapacitet och infrastruktur i ursprungs- och transitländer.

Under strategiperioden erbjuder Sida stöd till verksamhet som bidrar till:

- Stärkt kapacitet att *ta emot, att tillgodose skydd och åtnjutande av de mänskliga rättigheterna* för återvändande individer oavsett migrationsstatus.
- Stärkt kapacitet att tillgodose *grundläggande samhällstjänster* i återvändandekontexter.
- Ökat *ekonomiskt oberoende och sociala trygghetssystem* i återvändandekontexter
- Stärka förutsättningar för *mänsklig säkerhet och fredlig samexistens* i ursprungs- och värdsamhällen

¹ Strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete inom migration, återvändande och frivillig återvandring 2024-2028.

2) **Stärkt kapacitet för migrations- och asylhantering i partnerländer**, inklusive gränskontroll, med fokus på att motverka irreguljär migration.

Under strategiperioden erbjuder Sida stöd till verksamhet som bidrar till:

- Stärkt *institutionell kapacitet och förmåga att bistå migranter och människor på flykt* utifrån deras olika migrationsstatus
- Stärkt institutionell kapacitet för att ta emot, att tillgodose skydd och motverka kränkningar av de mänskliga rättigheterna och annan exploatering av utsatta migranter och flyktingar
- Bidra till stärkt institutionell kapacitet och förmåga att hantera metod- och kunskapsutveckling, inklusive statistik kopplat till migration- och flyktingsituationer

I genomförandet utgår Sida från *de mänskliga rättigheterna* och en *systemansats* med förväntade resultat på samhällsnivå i Sveriges samarbetsländer, som kan vara ursprungs- transit och värdländer.

Verksamheten kommer att genomföras i följande migrationspolitiskt prioriterade länder och rutter som regeringen har beslutat genom Sidas strategiska dialog med UD och JU den 17 mars 2025:

Länder: Afghanistan, Etiopien, Irak, Libanon, Somalia, Syrien, Turkiet och Uzbekistan.

Migrationsrutter: Centrala Medelhavsrutten, Sidenvägen, Västra Balkan rutten och Östra Medelhavsrutten.

1. Tematisk kontext – globalt perspektiv på migration och utveckling

304	123	76	168	857
Miljoner internationella migranter (2024)	Miljoner tvångsfördrivna (2024)	Miljoner Internflyktingar (2023)	Miljoner Arbetskraftsmigranter (2020)	Miljarder USD i remitteringar skickade i världen (2023)

Att förflytta sig är en av människans äldsta utvecklingsstrategier. Migration har genom historien bidragit till utveckling både för migranter, deras familjer, värdländer och för ursprungslandet.² Människor migrerar av många olika skäl, frivilligt eller av tvingande orsaker. För såväl den enskilda individen som för de samhällen som påverkas av migrations- och flyktingsituationer innebär det både möjligheter och utvecklingsutmaningar. Migrationsvägarna är många och förändras ständigt. Längs dessa vägar finns stora variationer bland de människor som förflyttar sig, inklusive ursprung, kön och ålder.

Den internationella migrationen i världen ökar. FN uppskattar att det 2024 fanns cirka 304 miljoner internationella migranter i världen varav 146 miljoner var kvinnor (en global uppskattning för antal män saknas). Antalet barn har ökat under senare tid och uppgick till 36 miljoner 2020.³ Alla dessa människor lever inte i utsatthet eller fattigdom, men ett stort och okänt antal av dem gör det, särskilt de som befinner sig i en irreguljär situation.

Ökade ekonomiska möjligheter är en av de starkaste drivkrafterna för migration. För människor i låginkomstländer, med låg levnadsstandard och brist på försörjningsmöjligheter kan migration vara ett sätt att undkomma fattigdom och osäkra livsvillkor eller att försörja familjen som stannar hemma. FN uppskattade 2024 att antalet arbetskraftsmigranter var 168 miljoner.⁴

² McAuliffe, M. and L.A. Oucho (eds.), 2024. World Migration Report 2024. International Organization for Migration (IOM), Geneva. s. 6.

³ IOM Global Migration Data Analysis Centre (GMDAC), 2025, Migration and Human mobility: Key Figures, 31 mars 2025

⁴ Ibid.

Olika teoribildningar finns gällande hur ekonomisk tillväxt påverkar möjligheten att migrera. Forskningen är tvetydig om huruvida tillväxt ökar eller minskar migrationsströmmar. Ökad tillgång till ekonomiska medel kan stärka förutsättningarna att migrera för de som har viseringsmöjligheter, och vart man migrerar. Sambanden är dock komplexa⁵.

Det ökade antalet väpnade konflikter och våld som drabbar civila leder till att fler människor befinner sig på flykt, inom och utanför ursprungslandet.

Klimatförändringarnas plötsliga och långsamma effekter kan, i samspel med andra faktorer, påverka människors förflyttning. Jämfört med konfliktrelaterad migration är klimatrelaterad migration ofta geografiskt begränsad.⁶ Antalet tvångsfördrivna människor (flyktingar, internflyktingar, asylsökande och andra individer) vid mitten av 2024 var 123 miljoner, en ökning med fem procent sedan 2023⁷ och en ökning med 100 % sedan 2014 (59,5 miljoner)⁸. I slutet av 2023 beräknades 40 % av alla tvångsfördrivna människor vara barn under 18 år.⁹ 63 % av alla flyktingar och andra människor i behov av internationellt skydd under UNHCRs mandat härstammar från fyra länder: Syrien, Venezuela, Ukraina och Afghanistan.

Största delen av antalet tvångsdrivna är internflyktingar. Antalet internflyktingar har ökat med mer än 51 % de senaste fem åren. I slutet av 2023 uppgick antalet internflyktingar till 75,9 miljoner av alla tvångsfördrivna människor.¹⁰ De fem länderna med flest antal internflyktingar 2024 var Sudan (9,1 milj), Syrien (7,2 milj) DRC (6,7 milj), Colombia (5,1 milj) Yemen (4,5 milj).¹¹ Länder med ett stort antal internflyktingar kommer inte att kunna nå de Globala målen för hållbar utveckling utan att långsiktigt adressera internflyktingarnas situation. Internflyktingar riskerar att fly mer än en gång och kan pressas till att fly vidare till närmaste säkra land om situationen fortsätter att vara osäker.

Största delen av världens flyktingar befinner sig i länder som angränsar till ursprungsländerna. Enligt FN befinner sig omkring 70 % av världens flyktingar i grannländer till ursprungsländerna.¹² Världsländer för nästan en tredjedel av världens flyktingar och människor i behov av internationellt skydd är Colombia, Tyskland, Iran, Turkiet och Uganda.¹³

⁵ Robert E.B. Lucas, 2019 Migration and development, The role for development aid, EBA Research overview s.5

⁶ DELMI, 2022. Climate change, Displacements, Mobility, and Migration - Delmi

Internal Displacement Monitoring Centre 2023, GRID 2023 Internal displacement and food security report, sid. 8.

⁷ The UN Refugee Agency, 2024, Refugee Data Finder - Key Indicators

⁸ United Nations High Commissioner for Refugees, 2015, UNHCR Global Trends Forced Displacement 2014.

⁹ The UN Refugee Agency, 2024, Refugee Data Finder - Key Indicators

¹⁰ Av dessa fördrevs 68,3 miljoner människor till följd av konflikter och våld, och 7,7 miljoner på grund av katastrofer. Internal Displacement Monitoring Centre 2024, (GRID), Global Report on Internal Displacement, s.7-8

¹¹ Ibid.

¹² United Nations High Commissioner for Refugees. 2024. Global Trends Forced displacement in 2023 Report. Copenhagen, Denmark: United Nations High Commissioner for Refugees, sid. 2.

¹³ The UN Refugee Agency, 2024 , Refugee Data Finder - Key Indicators

Längs migrationsvägarna blandas människor som frivilligt eller ofrivilligt förflyttar sig över en landsgräns av olika skäl. Samma person kan förflytta sig via såväl lagliga som olagliga vägar, och personens skyddsstatus kan variera under resans gång. På det individuella planet kan skälen till förflyttningen variera längs en resas gång. Globalt noteras längs med migrationsvägarna i flera regioner en ökning av blandningen av personer med olika skyddsbehov och vars mänskliga rättigheter riskerar att kränkas.¹⁴ Ökningen av dessa ”blandade migrationsströmmar” har lett till höjd efterfrågan på fördjupat samarbete mellan olika aktörer och ställer olika krav på staters ansvar.

Irreguljära migrationsvägar används av migranter som inte har möjlighet att migrera reguljärt. Alla har inte samma möjligheter att migrera internationellt. För vissa medborgare och länder är rörelsefriheten begränsad. I brist på reguljära migrationsalternativ väljer ett stort och okänt antal av de som migrerar irreguljära vägar. Irreguljär migration är ofta förknippat med stor utsatthet och kränkningar av människors skydd och mänskliga rättigheter, försvinnanden och våld.¹⁵ Själva resan i sig kan utgöra en risk att mista livet för många migranter. Under 2023 omkom 8 000 migranter längs migrationsvägar enligt vad som dokumenterats på global nivå.¹⁶ Migranternas utsatthet utnyttjas av den organiserade brottsligheten genom exempelvis människosmuggling. Kön, sexuell identitet, funktionsnedsättning och ålder är faktorer som påverkar hur möjligheterna att migrera ser ut, men även riskerna för framför allt kvinnor och barn vad gäller sexuellt våld och människohandel.

Den irreguljära migrationen i världen är svår att uppskatta men enligt FNs uppskattningar varierar det mellan 10 % och 30 % av världens globala migration.¹⁷

Transit- och värdländer längs migrationsvägarna har ofta begränsad institutionell kapacitet att hantera migrationsrörelser. De minst utvecklade länderna ger asyl åt 22 % av det totala antalet personer som behöver internationellt skydd.¹⁸ Många värd- och transitländer har ofta svag institutionell kapacitet att fullfölja de internationella ramverkens överenskommelser om en säker, ordnad och reguljär migration.

Långsiktigt hållbara lösningar för integrering i värdländer saknas. Frågan om integrering i värdlandet är central och en viktig utgångspunkt för varaktiga lösningar för migranter, flyktingar och internflyktingar. Otillräcklig respekt för de mänskliga rättigheterna, inklusive formell juridisk exkludering av flyktingar från arbetsmarknader, grundläggande

¹⁴ D-post: GENE/2024-12-07/1343 Dox 25/000187-7

¹⁵ United Nations High Commissioner for Refugees, 2024. Mapping of protection services. A Routes based approach to protection services along mixed movement routes, s 11.

¹⁶ Missing migrants | Migration Data Portal, 2024, Immigration & emigration statistics, Migrant deaths and disappearances.

¹⁷ Bassarsky Lina, Kamiya Yumiko, Ferre Julia, Gaigbe-Togbe Victor, Mishra Vinod, UN. Population Division 2013, International migration policies : government views and priorities, New York : UN, 2013, s.91-99

¹⁸ The UN Refugee Agency, 2024, Refugee Data Finder - Key Indicators

samhällstjänster samt bristfällig rättssäkerhet är vanligt förekommande. Världens politiska vilja till hållbara lösningar är en central faktor som påverkar möjligheterna till lösningar.

Små förutsättningar för säkert och värdigt återvändande i ursprungsländer.

Grundorsakerna till flykt eller migration är ofta begränsande faktorer för återvändande eller återvandring. Staters ansvar och vilja till mottagande varierar och påverkar samordning och hållbara lösningar. 6,1 miljoner flyktingar och internflyktingar återvände till sina hemländer eller ursprungsplatser under 2023, varav de allra flesta (5,1 miljoner) var internflyktingar.¹⁹ Eftersom de flesta återvändanden ägde rum till länder där stor osäkerhet råder finns risk för sekundär tvångsfördrivning.

Den internationella samordningen gällande säker, ordnad och reguljär migration är relativt ny. Den har fått större fokus i och med de internationella överenskommelserna Global Refugee Framework (2018) och Global Compact for Migration (2019). Så gäller även praxis inom OECD/DAC vad gäller biståndets roll i finansiering av migrationsinsatser (december 2022). Behoven av stärkt kapacitet och samordning är stort.

2. Utvecklingsutmaningar kopplade till den tematiska kontexten

De globala utvecklingshindren kopplade till området migration är kontextspecifika och varierar mellan länder och regioner. De flesta av utmaningarna som beskrivs nedan är reflekterade i Sidas kontextspecifika land- och regionanalyser i av regeringen prioriterade länder och rutter.²⁰ De relateras även till målsättningarna i det globala migrationsramverket (GCM 2018), som bygger på den mellanstatliga process som är det internationella samfundets vägkarta för en säker, ordnad och reglerad migration.

2.1 BRISTANDE SAMORDNING OCH KAPACITET FÖR SÄKER ORDNAD OCH REGULJÄR MIGRATION

- Transit- och värdländer längs migrationsrutter har svag institutionell kapacitet att efterleva internationella och regionala ramverk gällande säker, ordnad och reguljär migration samt att möta människor med olika skyddsbehov och respektera deras mänskliga rättigheter.

¹⁹ United Nations High Commissioner for Refugees. 2024. Global Trends Forced displacement in 2023 Report. Copenhagen, Denmark: United Nations High Commissioner for Refugees, sid. 39

²⁰ Beställning: Underlag inför strategisk dialog Sida/RK. (Dox nr 24/001881-12).

- I brist på kända reguljära vägar för migration uppstår irreguljära migrationsvägar, vilket leder till höga risker och utsatthet för individer samt samhälleliga utmaningar som exempelvis människohandel och människosmuggling.
- Internationellt samarbete både på land-, region- och global nivå behöver stärkas för att nå resultat som svarar upp mot migrationsrelaterade utmaningar och som svarar upp mot internationella ramverk, inklusive FNs ramverk för mänskliga rättigheter som därmed omfattar åtaganden och politiska förpliktelser som gäller för migranter och fördrivna personer.

Exempel på lösningar för att lösa utmaningarna:

Stöd till samordning genom ruttbaserade ansatser med migranternas och flyktingars skydd och mänskliga rättigheter i fokus. Exempelvis genom stöd för tillgång till ID-handlingar och dokumentation, skydd, rättshjälp, information, sjukvård och utbildning.

Stöd till institutioners kapacitet att hantera migrationsprocessen, inklusive asylhanteringskapacitet, som omfattar personer med olika migrationsstatus.

Stöd till initiativ som stärker migranternas, asylsökandes och flyktingars mänskliga rättigheter och olika behov längs migrationsrutter inklusive vid gränsövergångar. Exempelvis genom insatser som bidrar till stärkt skydd för kvinnor, barn och unga.

Stöd till initiativ för att minska risker och utsatthet kopplat till irreguljär migration, exempelvis genom information om risker och alternativ kopplade till irreguljär migration.

Stöd till initiativ för att motverka utnyttjandet av migranternas utsatthet genom människosmuggling eller människohandel, exempelvis genom insatser som adresserar rekrytering, inklusive organiserad brottslighet, samordning mellan aktörer och stöd till brottsoffer.

Stöd till regionala lösningar för fri rörlighet och arbetskraftmigration, såsom rättssäkra, flexibla och skyddande migrationssystem, regionala zoner med fri rörlighet, utökade viseringsmöjligheter och tillstånd för in- och utresa.

Stöd till initiativ som stärker tillgången till aktuell och oberoende data och analys för effektivt genomförande av lösningar avseende säker, ordnad och reguljär migration.

2.2 OTILLRÄCKLIG KAPACITET OCH BRIST PÅ HÅLLBARA LÖSNINGAR FÖR UTVECKLING OCH INTEGRERING I VÄRDLÄNDER OCH VÄRDSAMHÄLLEN

- Många låg- och medelinkomstländer är värdar för migranter och flyktingar, inklusive internflyktingar, vilket sätter stor press på redan utsatta värdländer och -samhällen.
- Den politiska viljan att främja hållbara lösningar för migranter och människor på flykt påverkar möjligheterna till lösningar. Bristande respekt för de mänskliga rättigheterna, exempelvis formell juridisk exkludering av migranter, flyktingar och internflyktingar från arbetsmarknader och grundläggande samhällstjänster, utgör hinder för utveckling.
- Stigma och diskriminering bidrar till utmaningar för flyktingar, internflyktingar och deras värdsamhällen att finna trygghet och social sammanhållning. Ökade spänningar i värdsamhällen kan bidra till konflikter och våld.

Exempel på lösningar för att möta utmaningarna:

Stöd till länders kapacitet att tillhandahålla grundläggande samhällstjänster, social trygghet, jobbskapande och försörjningsmöjligheter i värdsamhällen till såväl migranter som värdbefolkning, exempelvis genom stöd till nationella eller regionala migrations- och flyktingresponspaner.

Stöd till att uppfylla migranternas mänskliga rättigheter, såsom arbetsrätt, civil dokumentation, hälsa och utbildning, skydd av äganderätt genom registrering av bostäder, land och egendom.

Stöd till främjande av mänsklig säkerhet och fredlig samexistens genom att stärka social sammanhållning och inkludering av migranter och flyktingar i värdsamhällen.

Stöd till insatser som utgår ifrån en multisektoriell ansats; till exempel genom fredsbyggande och konfliktförebyggande, ekonomiska- och sociala möjligheter, resiliens och anpassning till klimatförändringarnas effekter, jämställdhet, och värnandet av de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer.

2.3 BRIST PÅ FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR SÄKERT, FRIVILLIGT OCH VÄRDIGT ÅTERVÄNDANDE OCH HÅLLBAR ÅTERINTEGRERING I URSPRUNGLÄNDER OCH -SAMHÄLLEN

- I återvändandekontexter råder ofta brist på säkerhet, ekonomiska möjligheter, försörjning och bristande tillgång till grundläggande samhällstjänster, såsom civil dokumentation och

rättssäkerhet och skydd. Likaså saknas ofta grundläggande infrastruktur för återvändande, såsom bostäder, mark, rent vatten m.m.

- I många återvändandeländer och områden saknas kapacitet hos statliga institutioner att erbjuda effektivt stöd till återvändande. Korruption och bristande tilltro till institutioner utgör utvecklingshinder som kan vara skäl till individens tveksamhet att återvända.

Exempel på lösningar för att möta utmaningarna:

Stöd till initiativ som bidrar till ökad ekonomisk försörjning och tillgång till grundläggande samhällstjänster inklusive civil dokumentation, skydd och rättssäkerhet, bostäder och markrättigheter, utbildning och hälsa inklusive psykosocial hälsa, som bidrar samhällsutveckling i ursprungsländer och -samhällen

Stöd till initiativ som bidrar till fredlig samexistens, inkluderande ekonomisk och social utveckling, samt förebyggande av stigma och social oro i återvändandekontexter

Stöd till hållbara lösningar för tvångsfördrivna och krisdrabbade värdsamhällen, exempelvis genom att samordna och bygga vidare på humanitär verksamhet i utdragna flykting- och internflyktingkontexter

2.4 GRUNDLÄGGANDE UTVECKLINGSUTMANINGAR I URSPRUNGSLÄNDER

Fattigdom, brist på fred, mänskliga rättigheter, säkerhet och jämställdhet, avsaknad av försörjningsmöjligheter, grundläggande samhällstjänster såsom hälsa och utbildning samt sårbarhet inför klimatförändringar och korruption är faktorer som utgör hinder för utveckling generellt. I olika kontexter kan de bidra till människors drivkraft att förflytta sig – frivilligt eller ofrivilligt.

Exempel på lösningar som adresserar utmaningarna:

Stöd till fredsbyggande och konfliktförebyggande, ekonomiska- och sociala möjligheter, resiliens inklusive anpassning till klimatförändringarnas effekter, jämställdhet, och värnandet av de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer (Agenda 2030) är frågor som adresseras i det breda utvecklingssamarbetet.

Utvecklingssamarbetet kan ytterligare bidra till att förebygga grundorsaker till ofrivillig migration och tvångsfördrivning och på ett tydligare vis öka fokus på sårbara migranter och flyktingar som målgrupp, men även på migration som fenomen.

För att möta de olika behoven avseende migration och tvångsfördrivning behövs en bred sammansättning av förändringsaktörer och finansieringsmetoder som kan bidra till lösningar på utvecklingsutmaningarna ovan. Dessa varierar per region och kontext och inkluderar statliga och lokala aktörer / myndigheter, multilaterala organisationer, banker och internationella finansieringsinstitut samt regionala och lokala civilsamhällesorganisationer och näringslivet. EU är en viktig samarbetspartner²¹. Även forskningsbaserade aktörer för data och evidens. Idag finns internationell finansiering som adresserar utvecklingsutmaningarna genom ODA-finansiering och humanitär finansiering.

3. Globala tematiska prioriteringar

Genomförandet av strategin sker i en etablerad kontext av konventioner, traktat och ramverk till vilka Sverige är signatär. De internationella åtaganden och politiska förpliktelser som detta innebär sätter ramarna för inom vilka Sida genomför uppdraget. I takt med att den internationella migrationen i världen ökar och fler människor än någonsin befinner sig på flykt har fokuset på migration och migranter inom utvecklingssamarbetet stärkts, vilket är avgörande för efterlevnad av huvudprincipen i Agenda 2030 om att ingen ska lämnas utanför ("leave no one behind").

Internationellt samarbete både på regional och global nivå behövs för att nå resultat som svarar upp mot migrationsrelaterade utmaningar. Människor som migrerar omfattas av samma mänskliga rättigheter som alla andra personer. Internationella åtaganden och ramverk för migration bygger på FN:s ramverk för de mänskliga rättigheterna och de Globala målen för hållbar utveckling, främst delmål 10-7 som främjar ansvarsfull och säker migration. De inkluderar FN:s båda ramverk för flyktingar respektive migration²² som tydliggör migranternas och flyktingarnas rättigheter: Flyktingkonventionen och det internationella systemet för skydd av flyktingar; FN:s vägledande principer för skydd av internflyktingar; ILO:s ramverk för arbetsmigranter; Global Refugee Framework (GRF); Global Compact for Migration (GCM). På regional nivå finns mellanstatliga processer för samordning av migrationsfrågor, s.k. "Regional consultative processes on migration" (RCPs).²³

OECD DAC:s medlemmar har kommit överens om direktiv med principer och kriterier för bedömning av vilka migrationsrelaterade aktiviteter som kan redovisas och rapporteras som officiellt utvecklingsbistånd där grundprincipen utgår ifrån om en biståndsinsats har som huvudmål att främja mottagarlandets ekonomiska utveckling och välfärd. Direktiven fastslår att ODA inte ska användas för att främja givarlandets migrationspolitiska mål. En särskild "case

²¹ Beställning: Underlag inför strategisk dialog Sida/RK. (Dox nr 24/001881-12).

²² Global Compact for Migration, Global Refugee Framework

²³ Regional Consultative Processes on Migration | International Organization for Migration

book” har tagits fram av OECD och till vilken Sverige har bidragit, där insatser från olika delar av världen provas utifrån s.k. ”DAC-fähighet”.²⁴

4. Förändringsaktörer och utvecklingsfinansiering

Det internationella biståndslandskapet avseende migration i termer av finansiering och aktörer är komplext. Både det långsiktiga utvecklingssamarbetet och det humanitära biståndet stödjer människor på flykt och utsatta migranter, inom sina respektive mandat och finansieringsmetoder. Det humanitära biståndet har en behovsbaserad utgångspunkt och ansvarar för skydd och förnödenheter genom akuta livräddande insatser i konflikter och katastrofer enligt de humanitära principerna och den internationella humanitära rätten.

Enligt **OECD DAC** har 61 % av all migrationsrapporterad ODA finansiering under åren 2018-2023 kanaliserats via multilaterala organisationer, varav IOM, UNHCR och UNICEF absorberar 60 % (där IOM är störst mottagare). 28 % av helheten har kanaliserats via statliga myndigheter och 8 % via civilsamhällesorganisationer. Uppgifter saknas om privatsektorn.²⁵

Nederländerna står för den största andelen av utbetalade ODA medel (4,0 %), följt av Schweiz (2,4 %), EU-institutionerna (1,6 %), Tjeckien (1,5 %), Italien (1,5%) och Danmark (1,2%). För alla andra DAC-medlemmar (26 av 32) utgör utbetalningar för aktiviteter under ändamålskod 15190 mindre än 1 % av deras bilaterala ODA.

USAIDs stöd till ODA inom migrationsområdet är inte stort enligt OECD DAC, men desto mer avgörande inom det humanitära stödet. Konsekvenserna av frysningen av biståndsfinansiering från USAID är vid skrivandet av detta dokument inte överskådliga och en samlad bedömning av hur konsekvenserna drabbar migrationsarbete inom utvecklingsbiståndet saknas i nuläget. Strategigenomförandet bör ta i beaktande konsekvenserna för centrala aktörer inom migrationsområdet, som har haft stor finansiering av USAID, såsom IOM och UNHCR.

Genom **EU:s externa finansieringsinstrument** Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument – Global Europe (NDICI – Global Europe) 2021-2027 har EU för första gången uttryckligen inriktat stöd till migration. Instrumentet är centralt i genomförandet av den nya migrations- och asylpakten, som betonar vikten av att bygga upp omfattande, ömsesidigt fördelaktiga partnerskap med tredjeländer om migration. Vägledande 10 % av finansieringsramen för instrumentet NDICI-Global Europe avsätts för åtgärder som stöder

²⁴ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2025, DAC Working Party on Development Finance Statistics, ODA Casebook on activities in the field of migration. DCD/DAC/STAT(2023)34/FINAL.

²⁵ DAC Working Party on Development Finance Statistics Update to the review of purpose code 15190 on the facilitation of orderly, safe, regular and responsible migration and mobility, DCD/DAC/STAT(2025), sid 9.

hantering och styrning av migration och tvångsförflyttning inom ramen för instrumentets mål. Målet omfattar även åtgärder för att ta itu med de grundläggande orsakerna till irreguljär migration och tvångsförflyttning när de är direkt inriktade på specifika utmaningar i samband med migration och tvångsförflyttning.²⁶ Med en budget på nästan 80 miljarder euro för perioden 2021-2027 täcker ”Global Europe” mer än 70 % av EU:s finansiering av yttre förbindelser genom instrumentet. NDICI omfattar migration från alla regioner.²⁷ Genom EU:s budget för civilskydd och humanitära insatser (Echo) anslås över 2 miljarder euro årligen till nödhjälp och flyktingstöd, särskilt i drabbade regioner som Mellanöstern, Nordafrika och Sahel.

Mobilisering av kapital genom privatsektorsarbeten är en framtida möjlighet som fortsatt behöver utforskas. Sidas garantiinstrument är en god möjlighet där det redan finns erfarenhet i Uganda och Kenya. För låg- och medelinkomstländer är **remitteringar** det största externa finansiella flödet, större än exempelvis utländska direktinvesteringar och bistånd.²⁸ Det finns dock stora variationer i hur tillgängliga dessa betalningstjänster är. För många familjer är remitteringar den främsta livlinan, speciellt vid kriser. Att reducera kostnaderna för remitteringar är viktigt både för fattigdomsbekämpning och för transparensen i hur pengar rör sig över gränserna.

En fragmenterad finansiering och styrning av migrationsrelaterade insatser på landnivå innebär utmaningar gällande de fyra effektivitetsprinciper fastslagna av det Globala partnerskapet för effektivt utvecklingssamarbete: ägarskap, fokus på resultat, inkluderande partnerskap och transparens och ansvarsutkrävande. Exempel på fragmenterad styrning och finansiering beskrivs som en utmaning i flera länder som prioriteras av regeringen enligt en sammanställning som Sida nyligen gjort, även länder där det finns en nationell politisk vilja till samordning.²⁹

5. Svenska komparativa fördelar

Sidas breda erfarenhet av arbete med fattigdomsbekämpning, inklusive tillgång till sysselsättning, främjande av frihet från förtryck, jämställdhet, fredsbyggande och klimatanpassning, bidrar till förutsättningar för människor att stanna i sina hemländer, men även för återvändande och återintegrering. Sidas långsiktiga närvaro och partnerskap i sköra och konfliktdrabbade länder och regioner är relevant för varaktiga lösningar och hållbar återintegrering för internflyktingar, flyktingar och återvändande i kontexter med stora grupper av

²⁶ Enligt uppgifter nedladdat från hemsida 2025-03-31: European Union External Action. ”Migration and Forced Displacement”

²⁷ Enligt uppgifter nedladdat från hemsida 2025-03-31: European Union External Action. The new “NDICI – Global Europe” (2021-2027)

²⁸ Dilip Ratha, Vandana Chandra, Eung Ju Kim, Sonia Plaza, and William Shaw, 2023. “Migration and Development Brief 39: Leveraging Diaspora Finances for Private Capital Mobilization.” World Bank, Washington, DC.

²⁹ Beställning: Underlag inför strategisk dialog Sida/RK. (Dox nr 24/001881-12).

tvångsfördrivna. Sida har erfarenheter genom utvecklingssamarbetet av att bidra till att skapa hållbara lösningar för tvångsfördrivna och värdsamhällen, vilket inkluderar att stärka kapacitet i värdsamhällen för inkludering av flyktingar och internflyktingar samt stöd för att motverka grundorsaker till tvångsfördrivning. Sidas erfarenheter av att stärka samspelet mellan långsiktigt utvecklingssamarbete, fredsbyggande och humanitärt bistånd är även relevant i detta sammanhang. Sidas har lång erfarenhet av att arbeta utifrån en analys som beaktar de mänskliga rättigheterna och olika gruppers behov, med utgångspunkt i bland annat kön, sexuell identitet, ålder, funktionsnedsättning och etnisk eller religiös tillhörighet. Erfarenheten och evidensen visar att dessa utgångspunkter leder till goda resultat och effektivitet i utvecklingssamarbetet.

En svensk komparativ fördel är att en **Team Sweden**-ansats existerar där Sida samordnar sig med andra aktörer som verkar inom migrationsområdet: Utrikesdepartementet, Justitiedepartementet, Migrationsverket, Polismyndigheten och andra för tematiken relevanta aktörer.

6. Mål för svenskt utvecklingssamarbete inom det tematiska området

Stärkta synergier mellan bistånds- och migrationspolitiken är en tematisk prioritering i regeringens reformagenda för biståndet ”Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt”.

Regeringen prioriterar särskilt att motverka irreguljär migration och dess risker, främja återvändande, frivillig återvandring och hållbar återintegrering samt att minska grundorsakerna till irreguljär migration och tvångsfördrivning. De två målen för strategin (se nedan) bidrar till denna ambition.

Under 2024 har regeringen beslutat om flertalet nya strategimål för migration där målen har ökat fokus på minskad irreguljär migration, tvångsfördrivning, stärkta förutsättningar för ökat återvändande, frivillig återvandring och hållbar återintegrering.

Strategin för migration, återvändande och återintegrering 2024 – 2028 befinner sig i centrum av ett system för synergier av geografisk styrning. Sida har i nuläget ett flertal regionala och bilaterala utvecklingsstrategier (i nuläget 12) med styrning mot migrationsområdet.

Ett ökande antal bilaterala och regionala strategier har migration som en prioritering. Styrningen formuleras på olika sätt:

- 1) **Genom målformuleringar** (i nuläget Afrika, Östeuropa, Asien och Oceanien, Latinamerika, Syrienkrisen, och MENA, Kenya, Irak och Ukraina)

- 2) **Genom specifika skrivningar om att bidra till målen i den globala migrationsstrategin och med specifika målformuleringar** (i nuläget Kenya, regionalt Afrika, Regional Östeuropa)
- 3) **Genom specifika skrivningar om att bidra till målen i den globala migrationsstrategin, men utan specifika målformuleringar** (som i exemplet Uganda).

Strategierna styrs genom en eller flera av formerna ovan.

Den globala tematiska strategin vägleder Sida att prioritera och förstärka andra delar av det svenska migrationsrelaterade arbetet och biståndet – globalt, regionalt och bilateralt. Därtill betonas att ”särskild vikt ska läggas på samstämmighet med Sveriges bilaterala och regionala strategier med migrationsmål inom utvecklingssamarbetet, inte minst i för Sverige prioriterade länder vad gäller återvändande.” Strategin anger också att Utrikesdepartementet och Justitiedepartementet kommer att informera om migrationspolitiska prioriteringar, inklusive prioriterade länder vid den strategiska dialogen ³⁰ (se kapitel 7.2, ”Geografiska prioriteringar”).

I strategigenomförandet kommer Sida föra dialog med Migrationsverket och Polismyndigheten, centrala aktörer för svenska migrationspolitiska prioriteringar, i syfte att säkerställa biståndets komplementaritet i förhållande till dessa myndigheters respektive roll och uppdrag. Därtill finns behov för utvecklingsbiståndet med dess olika strategier att förhålla sig till den politiska dialog som förs mellan den svenska regeringen och andra länders regeringar i migrationsfrågor.

³⁰ Strategin för Sveriges globala utvecklingssamarbete för migration, återvändande och frivillig återvandring, 2024-2028, sid 6.

7. Sidas utvecklingserbjudande

7.1 MÅLOMRÅDEN

Enligt Sidas uttolkning speglar målen för strategin framför allt följande utvecklingsutmaningar som lyfts i kapitel två:

- 1: Bristande samordning och kapacitet för säker ordnad och reguljär migration;
- 2: Otillräcklig kapacitet och brist på hållbara lösningar för utveckling och integrering i värdländer och värdsamhällen;
- 3: Brist på förutsättningar för säkert och värdigt återvändande, återtagande och hållbar återintegrering i ursprungsländer och -samhällen.

4: Grundläggande utvecklingsutmaningar i ursprungsländer, beaktas genom det breda utvecklingssamarbetet.

Med utgångspunkt i ovan analys (kapitel 1 och 2) samt i syfte att bidra till den övergripande tematiska prioriteringen att bidra till synergier mellan bistånds- och migrationspolitiken, har Sida identifierat följande prioriterade områden för genomförandet, kopplat till de två strategimålen:

Mål 1: Stärkta förutsättningar för ökat återvändande, inklusive tvångsvist återvändande, frivillig återvandring, och hållbar återintegrering, bland annat genom att stärka lokal kapacitet och infrastruktur i ursprungs- och transitländer.

Förändringsteorin bygger på antagandet att genom att stärka trygga och inkluderande sociala och ekonomiska förhållanden i återvändandekontexter genom en systemansats ("whole of society approach") så bidrar Sida till målet.

Prioriterade områden:

- **Stärkt kapacitet hos lokala och nationella institutioner och andra aktörer att ta emot, tillgodose skydd och åtnjutande av de mänskliga rättigheterna** för individer som återvänder eller återvandrar, frivilligt eller tvångsvist. Detta kan inkludera stöd till etablering av migrationscenter för mottagande, information, vidarehänvisning, rådgivning och liknande beroende på behov.³¹
- **Stärkt kapacitet och förmåga hos lokala och nationella institutioner och andra aktörer att tillgodose grundläggande samhällstjänster i**

³¹ Det finns många olika benämningar för den här typen av center, som har olika funktioner beroende på kontext och behov.

återvändandekontexter såsom civil dokumentation, mark- och äganderättigheter, grundläggande samhällstjänster så som hälsa, utbildning, tillgång till vatten, sanitet, bostäder och digitala lösningar för information.

- **Ökat ekonomiskt oberoende och sociala trygghetssystem i återvändandekontexter** genom verksamhet som fokuserar på hållbara försörjningsmöjligheter och entreprenörskap.
- **Stärkta förutsättningar för mänsklig säkerhet och fredlig samexistens i ursprungs- och värdsamhällen**, genom verksamhet som adresserar spänningar och social oro och stigma, stärker dialog och inkludering av återvändande individer och människor på flykt i lokalsamhället, samt förebyggande av våldsbejakande extremism.

Mål 2: Stärkt kapacitet för migrations- och asylhantering i partnerländer, inklusive gränskontroll, med fokus på att motverka irreguljär migration.

Förändringsteorin bygger på antagandet att, genom att stärka migrations- och asylhantering hos institutioner och strategiska aktörer på landnivå, utifrån en systemansats och folkrättsliga principer så bidrar Sida till målet.

Prioriterade områden:

- **Stärkt institutionell kapacitet och förmåga att bistå migranter och människor på flykt utifrån deras olika migrationsstatus**, genom migrations- och asylhantering som utgår ifrån de mänskliga rättigheterna, genom kapacitetsstärkande insatser och samarbeten med institutioner och lokala aktörer i ursprungsländer, transit- och mottagarländer och längs kritiska migrationsrutter, inklusive vid gränsövergångar.
- **Stärkt institutionell kapacitet och förmåga att tillgodose skydd, motverka kränkningar av de mänskliga rättigheterna och annan exploatering av utsatta migranter och flyktingar** genom lokala, nationella och regionala program som säkerställer skydd, informerar om alternativ till riskfyllda irreguljära migrationsvägar, samt motverkar människohandel och människosmuggling i ursprungs-, transit- och värdländer.
- **Stärkt kapacitet att hantera metod- och kunskapsutveckling inklusive statistik, som** informerar policyutveckling och implementering av insatser kopplade till hantering och förebyggande av irreguljär migration och flyktingsituationer.

7.2 GEOGRAFISKA PRIORITERINGAR

Sida har genom strategiska dialoger med Utrikesdepartement och Justitiedepartementet väglett att fokusera den geografiska prioriteringen till länder och migrationsrutter i enlighet migrationspolitiska prioriteringar: ³²

Prioriterade landsamarbeten

- Afghanistan
- Etiopien
- Irak
- Libanon
- Somalia
- Syrien
- Turkiet
- Uzbekistan

Migrationspolitiskt prioriterade rutter³³

- Centrala Medelhavsrutten
- Sidenvägen
- Västra Balkan rutten
- Östra Medelhavsrutten

Sida avser att fördela anslaget med huvudfokus på samarbeten som bidrar till resultat på landnivå, samtidigt som koordinering av insatser i olika länder längs en migrationsrutt kan omfattas av ruttbaserade program (se kapitel 8).

Samarbeten i respektive länder kommer att utvecklas i nära dialog med svenska ambassader och Sidas företrädare för bilaterala strategier, samt inom ramarna för dialogen med Regeringskansliet.

Vägledning kring prioriterade geografier klarlagdes i Sidas strategiska dialog med UD den 17 mars 2025, och innevarande utvecklingserbjudande lägger grunden för fortsatt analys och implementering i dessa länder. Kommande uppdatering av detta dokument (som sker på årlig basis) kommer att innehålla en mer utförlig analys gällande utvecklingsutmaningar och samarbete kopplade till migration i de prioriterade geografierna.

³² I enlighet med samråd från Sidas strategiska dialog med UD/ JU den 17 mars 2025. Protokoll Dox 25/000187-9.

³³ Enligt instruktion från Utrikesdepartementet och Justitiedepartementet hänvisas till EUs Action Plans avseende rutter;

EU Action Plan for the Eastern Mediterranean route, 2023, European Commission

EU Action Plan for the Western Mediterranean and Atlantic routes, 2023, European Commission

EU Action Plan on the Western Balkans, 2022 European Commission

Silk route countries, European Commission

EU Action plan for the Central Mediterranean, 2022, European Commission

7.3 TYPER AV AKTÖRER

Då strategin är helt ny kommer Sida arbeta med att identifiera och bereda relevanta insatser i samarbete med en bredd av aktörer som på olika sätt arbetar rättighetsbaserat. Portföljen kommer växa gradvis och utgå ifrån strategimålen och geografisk styrning, samt de fasta belopp som anges i strategin. Olika typer av aktörer har olika förutsättningar att verka inom de prioriterade länderna och rutterna vilket blir ett centralt övervägande för att uppnå resultat.

- **Nationella myndigheter och institutioner på central och lokal nivå i samarbetsländerna** är centrala aktörer där så är möjligt, genom myndighetssamarbeten eller i samarbete med eller med stöd av internationella partners.
- **Regionala samarbetspartners, organisationer och aktörer** kan spela en nyckelroll i att skapa harmoniserade migrationssystem och stärka samarbete i migrationsfrågor och täcka relevanta rutten.
- **Multilaterala organisationer inklusive utvecklingsbanker** med bred närvaro och flexibilitet, inklusive i sköra kontexter och i länder där det kan vara svårt att samarbeta med nationella myndigheter. Dessa har även kapacitet och mandat att genomföra systemstärkande insatser på landnivå och längs migrationsrutten, samt stärker nationell kapacitet genom tekniskt stöd, data och analys. Av särskild relevans är aktörer som arbetar med ruttbaserade program. Multilaterala organisationer har specifika mandat avseende skyddsstatus för de olika grupperna som berörs av strategin, vilket kommer att vara centrala utgångspunkter i den roll de kan spela.
- **Svenska myndigheter** som genom sin expertis bidrar till att främja kapacitet hos andra statliga myndigheter och institutioner där så är möjligt, i värd och mottagandeländer. Svenska myndigheter kan även bidra till att komplettera andra Europeiska givarländer migrationsinitiativ.
- Lokala och internationella **civilsamhällsorganisationer** med stark förankring och trovärdighet, som arbetar rättighetsbaserat nära samhällen och längs kritiska migrationsrutten. Civilsamhällsorganisationer arbetar ofta nära de internationella aktörerna och har direkt kontakt med migranter och flyktingar. De kan också samarbeta med nationella myndigheter och institutioner i samarbetsländerna och därmed vara viktiga för bland annat kapacitetsutveckling och påverkansarbete. De är kritiska i relation till såväl förebyggande av irreguljär migration som till att skapa förutsättningar för de som återvänder till sitt hemland.
- Aktörer med **spetskompetens** inom ett specifikt område, exempelvis barns och kvinnors rättigheter, människohandel, människosmuggling, skydd etc. Strategiska stöd till forsknings- och kunskapsbaserade nätverk och aktörer i syfte att utveckla lärande och metodutveckling samt bidra till bättre användande av data och evidens för implementering av program och policy i linje med strategimålen.
- Sida avser utforska erfarenheter av expertis inom det **svenska näringslivet**, exempelvis för att katalysera initiativ som stärker socio-ekonomiska förutsättningar i ursprungs- och

transitländer.

7.4 FINANSIERINGSMETODER OCH BISTÅNDSINSTRUMENT

Idag finns en bred palett av svenska finansieringsflöden avseende migrationspolitiken som fördelas utifrån olika myndigheters mandat (där finansiering utgår från exempelvis JU, Migrationsverket, UD och Sida).

För att uppnå resultat inom fokusområdet utgår Sida främst ifrån principer om **långsiktighet och flexibilitet**. För att verka för hållbara lösningar för migranter och människor på flykt i kontexter som präglas av instabilitet och snabba förändringar kräver insatser strategisk planering, koordinering och lärande över tid. Partner som verkar i kontexter präglade av hastiga förändringar behöver förutsättningar och anpassningsutrymme att ställa om till tidskritiska insatser. Sidas erfarenhet visar att partnerorganisationers flexibilitet att hantera föränderliga kontexter framför allt främjas av finansieringsformer som är fleråriga och flexibla. Sida kommer därmed prioritera fleråriga och flexibla finansieringsformer.

En finansieringsform som främjar långsiktighet och flexibilitet, är **breda programstöd som omfattar prioriterade länder och rutter** som Sida och partnerorganisationer avtalar om. Inom ramen för breda programstöd kan Sida med fördel avsätta oinrättade medel av det årliga anslaget, som fungerar som ett **flexibelt finansieringsfönster** vid hastigt uppkomna situationer och förändrade omständigheter. En förutsättning för Sida att agera flexibelt och snabbt vid sådana situationer är att kunna använda etablerade globala aktörer som Sida har partnerskap med. Detta för att undvika långa administrativa ledtider med nya beredningar av insatser och aktörer. Genom tilläggsavtal med etablerade partners (där administrativa frågor redan omhändertagits genom Sidas grundberedning) kan Sida därmed snabbt skala upp insatser eller ge stöd till nya länder och geografier. Detta är samtidigt ett sätt att minimera risker kopplade till korruption.

Sida kommer under strategiperioden undersöka möjligheter till **mobilisering av kapital** för finansiering av flyktingkriser och verksamhet som syftar till att främja förutsättningar för återvändande och genom att utforska privatsektorsamarbeten. En möjlighet är att använda Sidas garantiinstrument för stöd till migranter, flyktingar och värdsamhällen och samarbete med nya givarländer. Via utlysning av s.k. challenge-funds kan möjligheten för innovativa samarbeten med näringslivet bidra till ökat utvecklingskapital för starkare måloppfyllnad.

Möjligheter till samarbeten inom EU genom s.k. **Team Europe Initiatives** (s.k. TEIs) bör undersökas under strategiperioden för att därmed också borga för god samordning inom EU kretsen.

Biståndsinstrument såsom **International Training Programs (ITPs)** och **sekunderingar** kan utgöra strategiska insatser för stärkt kompetens i givna kontexter som kompletterar och stärker en portfölj, samt bidrar till Sidas egna lärande.

7.5 KOMPLEMENTARITET OCH SYNERGIER MED ANDRA STRATEGIER

Strategin avser stärka synergier internt inom Sida (Ett Sida). En nära intern dialog kommer att föras med ansvariga team för de bilaterala och regionala strategier som överlappar med ovan nämnda migrationspolitiskt prioriterade länder och rutter.

Baserat på den geografiska prioriteringen är det möjligt att stärka och bygga vidare på redan existerande samarbeten inom migrationsområdet mellan migrationsstrategin och land- och regionala strategier där strategimål överlappar eller kompletterar varandra. Detta kan ske på följande vis:

- **Delegering** av medel till land eller regionala team som genomför insatser i den globala strategin som en del av landerbjudandet. En förutsättning för delegering är att verksamheten för delegeringen i fråga ligger i linje med de prioriterade geografier och resultatområden som anges i utvecklingserbjudandet. Resultat redovisas i sådana fall endast gentemot den tematiska migrationsstrategin.
- **Samfinansiering** mellan strategier. Genom att bidra med finansiella medel till samma insats eller partner, utan att delegera medel.
- **Utan finansiering**. När så är relevant för en annan strategi, t.ex. genom att delta i dialog och uppföljning med partners, eller medverka på andra (icke-finansiella) sätt som att dela information.
- **Komplettering**. Vidare kan strategin komplettera andra strategier där det finns tematiska luckor. En central sådan är tillvarata synergier mellan humanitära, utvecklings- och fredsinsatser, en så kallad trippelnexusansats.

Strategin lyfter även vikten av att stärka synergier mellan humanitärt bistånd, utvecklingssamarbete och fredsbyggande genom en nexusansats, vilket är centralt i Sidas arbete med migration och utveckling.³⁴ Sidas humanitära kontextanalys 2025 konstaterar att Sverige/Sida genom utvecklingssamarbetet bidrar till att skapa hållbara lösningar för tvångsfördrivna och värdsamhällen, vilket inkluderar att stärka kapacitet i värdsamhällen för inkludering av flyktingar och internflyktingar samt stöd för att motverka grundorsaker till

³⁵ Erfarenheter från det nordiska samarbetet inom ramen för OECD/ DAC projektet *Strategic alignment of Migration and Development actions in the field of Return and Reintegration*, OECD (Dox 25/000482), belyser vikten av att förtydliga olika aktörers roller och mandat i syfte att uppnå effektiva synergier mellan bistånd och migrationspolitik.

tvångsfördrivning, varför en nexusansats bör förstärkas i prioriterade länder och migrationsrutter.

7.6 SAMVERKAN INOM TEAM SWEDEN

Strategin kommer genom att genomföras i nära samarbete med övriga aktörer inom **Team Sweden, där respektive aktörs roll och uppdrag är tydligt och kompletterande i förhållande till Reformagendans mål** om synergier mellan migrationspolitiken och biståndet. Ansatsen är att detta samarbete och dialog mellan berörda aktörer ger möjligheter att ta tillvara erfarenheter inom respektive myndighetsuppdrag och mandat för att uppnå ett effektivt samarbete.³⁵ Sida har ett tydligt mervärde inom Team Sweden genom att bidra till de två målen för strategin med fokus på att stärka förutsättningar för återvändande och stärkande av länders kapacitet inom migrations- och asylhantering på ett sätt som adresserar utvecklingsutmaningar i berörda länder. Sidas närvaro, utvecklingsanalys och långsiktighet bidrar till det svenska samarbetet inom migrationsfrågor och utrikespolitiska mål. Därtill möjliggör dialogen inom Team Sweden en struktur för att säkerställa att insatser som finansieras genom strategin är komplementära till andra svenska migrationspolitiska prioriteringar. Inom ramen för Team Sweden arbetet har Sida ett etablerat samarbete med Migrationsverket, som har verksamhet inom detta tematiska område. Inte minst är detta samarbete viktigt för frågor som rör kring evidens och utmaningar längs prioriterade rutter och länder av Svensk intresse. Strategin anger även att Sida ska samråda med Polismyndigheten. Sida, Polismyndigheten och Migrationsverket möts regelbundet för avstämningar, vilket är en viktig del i att identifiera synergier mellan de olika verksamheterna och upprätthålla ett effektivt informationsflöde.

De olika myndigheterna har olika uppdrag i relation till migrationspolitiken och tydlighet i respektive myndighets roll och verksamhet kommer att vara vägledande i samarbetet. Sidas uppdrag och mervärde inom Team Sweden-samarbetet är att genom biståndets instrument bidra till förutsättningar för återvändande och kapacitet för migrations- och asylhantering i de prioriterade länderna, ökat individers migrationsstatus och land från vilket de återvänder och till samarbetsländernas utveckling.

Samtidigt som Sida bidrar med resultat kopplat till biståndets uppdrag inom ramen för OECD/ DAC principerna, bidrar även Sida till synergier med svenska migrationspolitiska prioriteringar genom komplementära insatser till Migrationsverkets och Polismyndighetens respektive uppdrag.

³⁵ Erfarenheter från det nordiska samarbetet inom ramen för OECD/ DAC projektet *Strategic alignment of Migration and Development actions in the field of Return and Reintegration*, OECD (Dox 25/000482), belyser vikten av att förtydliga olika aktörers roller och mandat i syfte att uppnå effektiva synergier mellan bistånd och migrationspolitik.

7.7 SAMORDNING INOM NORDEN OCH EU

Inom ramen för det **nordiska samarbetet** finns det såväl erfarenheter att hämta som möjligheter till utökat samarbete. Inom ramen för OECD pågår ett samarbete mellan Danmark, Norge, Finland och Sverige som syftar till att stärka nordiskt utbyte inom migration och bistånd, med inriktning på återvändande och återintegrering.³⁶ Intresse även för operativt samarbete har uttryckts mellan de nordiska länderna.

Exempel pågående verksamhet:

NORAQ – Migrationsverket tog initiativ till en nordisk plattform i samband med den designstudie som finansierades genom Sida. Plattformen ska samordna insatser inom migrationsområdet i landet inrättades under 2024. ”Sveriges bidrag till NORAQ är projektet SI-COM (Sweden-Iraq Cooperation on Migration Governance), där bland annat experter från Migrationsverket kommer att utbilda offentliganställd personal i Irak inom migrationsrelaterade områden.

Samarbetet kommer ta hänsyn till insatser **EU initiativ** inom NDICI instrumentet, särskilt med fokus på Team Europe Initiatives.

Centralt för samordning inom norden och med EU är att insatser som finansieras inom ramen för strategin bör vara komplementära i förhållande till andra givares initiativ för att på bästa sätt uppnå ett effektivt utvecklingssamarbete inom migrationsområdet.

Exempel pågående verksamhet:

Sida³⁷ deltar i ett regionalt **Team Europe Initiative** (TEI) som adresserar den afghanska regionala fördrivningskrisen och omfattar Afghanistan, Pakistan, Iran och centralasiatiska länder. TEI stödjer skyddsinsatser och förbättrade försörjningsvillkor och strävar efter att tillhandahålla hållbara lösningar för fördrivna afghaner och deras värdsamhällen, bättre migrationsförvaltning och motverka människohandel och smuggling av migranter. 13 medlemsstater deltar tillsammans med EU-institutionerna (DG INTPA, DG ECHO och DG HOME).

³⁶ Strategic alignment of Migration and Development actions in the field of Return and Reintegration, OECD (Dox 25/000482)

³⁷ Beställning: Underlag inför strategisk dialog Sida/RK. (Dox nr 24/001881-12).

8. Program- och portföljutveckling

8.1 LANDSAMARBETEN OCH EN RUTTBASERAD ANSATS

Som nämns ovan kommer strategin att genomföras i åtta prioriterade länder av migrationspolitiskt intresse. Sida kommer att samarbeta nära Regeringskansliet, utlandsmyndigheter och inom ramen för Team Sweden (se ovan) i syfte att söka synergier, och komplettera övrigt svenskt migrationsarbete. Sida implementerar strategin i samklang med Sveriges politiska dialog med samarbetsländerna utifrån ömsesidighet och internationell rätt.

Den ökande komplexiteten i människors internationella rörlighet kräver en holistisk ansats. Detta kan möjliggöras genom en **ruttbaserad ansats** som stärker *institutionell kapacitet att hantera migration på ett ordnat och rättssäkert sätt*, inklusive tillämpning av globala och regionala ramverk som syftar till ett effektivare samarbete kring migration. Arbetet i **prioriterade länder** kommer länkas till den ruttbaserade ansatsen samt till Sidas erbjudanden för respektive land. En nära dialog med de geografiskt ansvariga teamen för de prioriterade länderna är centralt.

En ruttbaserad ansats innebär fördjupat samarbete mellan aktörer med olika mandat **för att säkerställa att migranternas mänskliga rättigheter respekteras och tillgodoses och för att möta de olika skyddsbehov som personer med olika migrationsstatus³⁸** har längs olika migrationsrutter. Ansatsen består av en kombination av insatser som syftar till att bistå stater och myndigheter i asyl- och migrationshantering längs med hela rutter – dvs. i ursprungs-, transit- och destinationsländer. Återvändande utgör en central komponent i ansatsen, inklusive så nära ursprungslandet som möjligt.

EU, Sverige inbegripet, betraktar den ruttbaserade ansatsen som viktig för att motverka irreguljär migration till Europa och bidra till att färre flyktingar och migranter riskerar sina rättigheter och liv utmed vägen.³⁹

EU finansierat stöd utmed sidenvägen⁴⁰ Aktörer som får stöd av EU för att arbeta regionalt utmed den s.k. Sidenvägen är till exempel United Nations Network on Migration, koordinerat av IOM, där varje FN-organisation bidrar utifrån respektive mandat. Andra aktörer med stöd från EU är till exempel ICMPD tillsammans med UNODC. Stöd till relevanta myndigheter i länderna är beroende av förutsättningar och aktörer i respektive land.

Sida avser utveckla ruttbaserade program som tar sin utgångspunkt i vilka aktörer som är bäst lämpade/ strategiska att samarbeta med i prioriterade länder och rutter. För varje land och rutt kommer samarbete med relevanta partners och beredning av insatser att bedömas i relation till

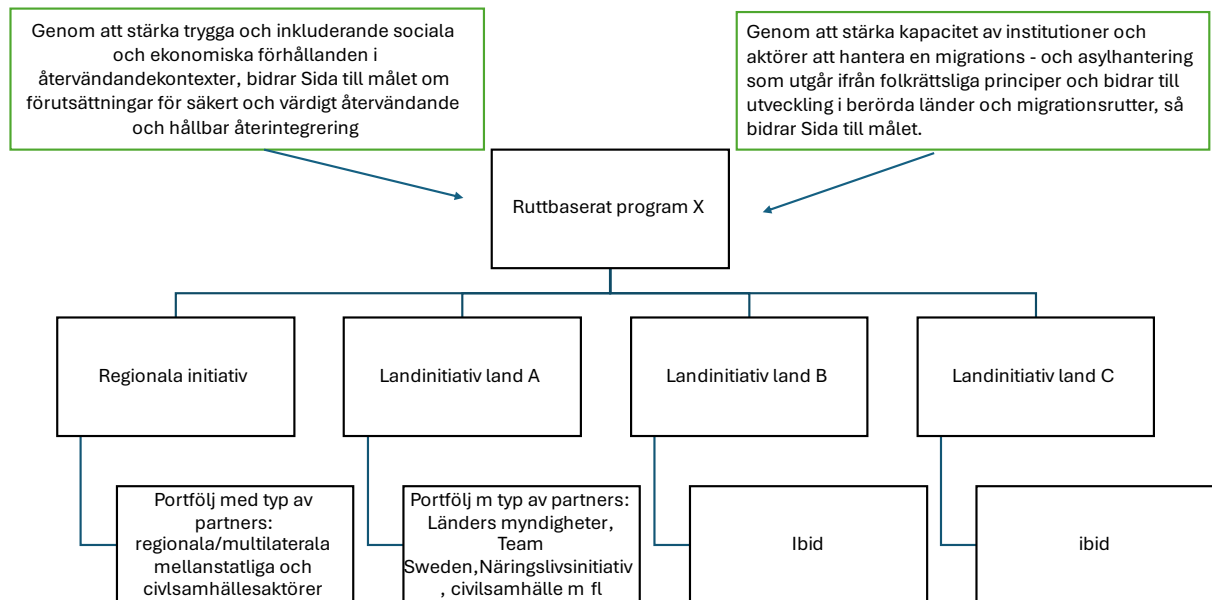
³⁸ Såsom asylsökande, flyktingar och migranter

³⁹ D-post: GENE/2024-12-07/1343

⁴⁰ Beställning: Underlag inför strategisk dialog Sida/RK. (Dox nr 24/001881-12).

strategins mål och risker kopplade samarbete med myndigheter och andra aktörer i berörda länder.

Nedan modell illustrerar en geografiskt fokuserad programansats där regionala och bilaterala samarbeten samverkar inom ramen för ruttbaserade program:

Programmodellen är avsedd att illustrera en interventionslogik för programmering som Sida avser stödja längs rutter och i länder. Detaljerna för dess utformande kommer att utvecklas och kan komma att variera mellan olika länder och migrationsrutter.

Vilka insatser som kommer att ingå i kommande portfölj kommer att tas vidare enligt Sidas gängse rutiner. Modellen är en konceptuell ram inom vilken detta arbete föreslås utvecklas.

Förutsättningarna för hur samarbeten kommer se ut i ovan nämnda geografier varierar, och synergier och komplementaritet kommer att sökas och utvecklas. Genom intern dialog mellan ansvariga för den globala strategin och geografiskt ansvariga team kommer Sida utarbeta program och insatser i syfte att söka synergier och komplettera verksamhet i följande länder och regioner: **Etiopien, Somalia och Regionalt Afrika, Afghanistan, Irak, Syrien med omnejd, MENA, och Västra Balkan och Turkiet.** I vissa kontexter där Sverige inte har närvaro eller bilateralt samarbete, som i **Uzbekistan**, krävs en särskild analys av vilka aktörer som är mest strategiskt lämpade och har kapacitet att genomföra verksamhet. Uppföljning

kommer att ske genom resor från Sverige.⁴¹ Det bilaterala utvecklingssamarbetet med Irak är under utfasning men täcks in av den regionala MENA strategin och Syrienstrategin. I den mån de migrationspolitiskt prioriterade rutterna överlappar med andra regioner, som i exemplet Asien, kommer dialog och samarbete undersökas med geografiska team. I flera av de prioriterade länderna ger Sida humanitära stöd, vilket möjliggör ett nära samarbete inom ramen för en nexusansats.

Inom det svenska utvecklingssamarbetet förs en kontinuerlig dialog på landnivå mellan ambassader och regeringar i samarbetsländer. Sida avser under strategigenomförandet att fördjupa analysen kring utvecklingsutmaningar kopplade till migration i de geografiskt prioriterade länderna, i nära dialog med berörda ambassader och bilaterala strategier och med Regeringskansliet.

Baserat på de geografiska avgränsningarna som anges ovan avser Sida att sekvensera programutvecklingen utifrån absorberingskapacitet i berörda länder och Sidas interna riskbedömning.

Strategin omfattar totalt 3 miljarder för strategiperioden som förväntas fördelas enligt nedan:

- 2024: 50 mkr
- 2025: 350 mkr
- 2026: 800 mkr
- 2027: 900 mkr
- 2028: 900 mkr

Sida kommer eftersträva en **väl balanserad portfölj**, där en bredd av olika typer av aktörer på ett effektivt sätt kompletterar varandra.

Vidare kommer Sida under 2025 att se över OECD/DAC fähiga insatser som i nuläget finansieras av RK/JU/UD för att se om dessa skulle kunna vävas in i portföljens program.

Programmen bör utformas utifrån ett bredare samhällsperspektiv på ett sätt som gynnar utveckling för värdbefolkningar, migranter, människor på flykt och återvändande individer. Samarbetspartners inom programmet förväntas utgå från en rättighetsbaserad ansats.

I vissa sammanhang kan antalet givare vara många. För att undvika dubbleringar så kommer **Sidas mervärde** och komplementära roll att vara vägledande.

Insatser finansierade under strategin kommer kvalitetssäkras för att säkerställa att utvecklingserbudandet överensstämmer med åtgärderna för att **förhindra finansiering av**

⁴¹ Sida avser genomföra en scoping mission till Uzbekistan under 2025 i syfte att undersöka möjligheter för utvecklingssamarbete inom migrationsområdet i dialog med relevanta aktörer i landet.

våldsbejakande extremism / terrorism och korruption och följer gällande instruktioner och **regler för bistånd**, inklusive OECD / DAC instruktioner.

För insatser som ryms inom denna strategi är utgångspunkten att de klassificeras enligt **OECD DACs regelverk som ODA**. Eventuella undantag i enlighet med strategins skrivning avdöms från fall till fall i dialog med OECD DAC.

I strategin omnämns **att det svenska utvecklingsbiståndet** kan villkoras i syfte att uppnå svenska migrationspolitiska prioriteringar. Ett sådant villkorande är föremål för en politisk bedömning och dialogen mellan den svenska regeringen och partnerländers regeringar.

9. Generella risker för strategigenomförandet

Vid utvecklingen av portföljen kommer Sida att göra **riskanalyser** enligt Förordning om Intern Styrning och Kontroll (2007:603) och säkerställa att den interna styrningen och kontrollen hos finansierade partners fungerar för att förhindra korruption och andra oegentligheter. Medan mer utförliga riskanalyser kontinuerligt kommer göras kopplat till strategigenomförandet på landnivå, och inkluderas i kommande uppdateringar av utvecklingserbjudandet, har Sida har identifierat följande *generella* risker för strategigenomförandet:

- *Absorberingskapaciteten* i sköra kontexter med svaga institutioner vara en begränsande faktor för programutveckling och även utgöra en risk.
- Strategin kommer att genomföras i *konfliktkontexter* som präglas av snabba förändringar och förutsättningar vilket kan utgöra en risk för resultatuppfyllande.
- Verksamhet kopplad till stärkt institutionell kapacitet i kontexter med *svaga institutioner*, där dessa ofta är utsatta för hög korruptionsrisk med bristfälligt ansvarutkrävande och där de mänskliga rättigheterna riskerar att kränkas. Denna risk är påtaglig vid etablering av infrastruktur och bör därför hanteras särskilt noga.
- Risker associerade med konfliktdynamiker och *”do-no-harm”* behöver belysas. Exempelvis behöver insatser med fokus på återvändande och återintegrering bidra till utveckling för värdsamhällen för att inte bidra till spänningar och social oro.
- Risker associerade med *samarbete med statliga aktörer* i sköra kontexter, exempelvis bör verksamhet vid gränsövergångar i ursprungs- och transitländer beaktas utifrån efterlevnad av mänskliga rättigheter.

I samband med hög koncentration av finansiärer och aktörer i ett givet land finns risker för *bristfälligt utvecklingseffektivitet i samband med överetablering och dubblning av insatser*. Nära samordning med andra givare, framför allt EU är nödvändigt för att hantera sådana risker. Ovan nämnda risker kan

minskas genom samarbeten med väl etablerade partner som har närvaro, kontextuell kunskap och starka interna system för att hantera korruptionsrisker. Därtill behöver utvecklingen av portföljen balansera Sidas kapacitet att hantera risker inom insatserna med relevansen av aktören för att nå strategins mål. En insats med hög risk kan vara värt riskerna och behövas för att nå vissa mål i strategin.

Aktörer som Sida inte tidigare arbetat med behöver bedömas gentemot *Sidas kriterier för samarbete inklusive riskbedömning*⁴². Med partners där Sida redan har pågående samarbeten har Sida redan gjort en riskbedömning inklusive en analys av dess styrkor och svagheter vilket innebär att en beredning vinner tid.

10. Uppföljning, utvärdering och lärande

Sida kommer lägga vikt vid att programmen har starka mekanismer för uppföljning, utvärdering och lärande för att stärka resultat och minska risker.

För att säkerställa **effektiv uppföljning, ansvarsutkrävande och efterlevnad av regeringens styrning** kommer genomförandet av Strategin för migration, återvändande och frivillig återvandring 2024-2027 att följas upp genom årlig uppföljning av utvecklingserbjudandet. Den regelbundna strategiska dialogen mellan Sida och Regeringskansliet tar utgångspunkt i detta och är centrala för uppföljningen. Därtill kommer UD att sammankalla geografiska arbetsgrupper med regelbundenhet i syfte att säkerställa informationsflöde mellan implementeringen av biståndet och den politiska dialogen.

Sida kommer att ha nära dialog med landteam i berörda geografier avseende såväl planering, uppföljning som rapportering. Dialogen med implementerande partner är central för Sidas uppföljning.

Sida avser att regelbundet **analysera och utvärdera** insatsernas relevans, effektivitet och resultat, samt partners interna styrning och kontroll. Utvärdering av enskilda program, eller särskilda aspekter av programmen kommer att övervägas. Givargemensamma utvärderingar kan också komma att vara relevanta.

Former för uppföljning, utvärdering och lärande kommer att utvecklas under 2025, som en del av Sidas pågående arbete med ett nytt resultatramverk, resultatstyrning och redovisning. Val av lämpliga indikatorer kommer att tas fram inom ramen för Sidas arbete med resultatramverk. Dessa

⁴² Guidelines for organisations seeking financial support from Sida 2022

bör samordnas med de Utvecklingserbjudanden som tas fram för respektive land. Då arbetet är i sin linda föreslås dessa presenteras i en uppdatering av innevarande UE. I kommande uppdatering av detta dokument avser Sida att förtydliga hur resultat följs upp kopplat till de två strategimålen, i enlighet med Sidas nya metoder för resultatuppföljning.

Lärdomar och evidens från andra givarländer med ambitioner att stärka synergier mellan utvecklingsbistånd och migrationspolitik är ännu få. Sida har vid utformandet av detta utvecklingserbjudande tagit fasta på lärdomar från andra erfarenheter av givarländer. Ett sådant exempel är de lärdomar som kommit ur Danmarks mångåriga erfarenheter inom området. Lärdomar som betonas inkluderar vikten av att satsa på hållbara institutionella reformer och långsiktigt kapacitetsstärkande; tydligt fokus på mekanismer för uppföljning, utvärdering och lärande för att öka effektivitet och minska risker; starkt fokus på kontextanalyser inklusive förståelse för prioriteringar hos regeringar i partnerländer; koordinering med andra givare för att undvika duplicering och förbättra resultat.⁴³

Sida kommer fortsatt att ha dialog med givarländer, såsom Danmark, Tyskland, Nederländerna och Belgien och andra plattformar som t ex inom OECD och EU för ett fortsatt lärande och informationsutbyte kring effektiv programimplementering. Strategin möjliggör också för ett horisontellt lärande mellan partners och/eller program.

⁴³ Danmarks erfarenheter presenterades bland annat under en workshop anordnad av Regeringskansliet och Delmi den 13 mars (Dox nr 25/000187-8).